

Manjinski narodi u novim ustavno-pravnim okvirima

Udruženje "Almanah" - Podgorica, Forum Muslimana/Bošnjaka- Podgorica i Centar za međunarodne studije- Podgorica, organizovali su 03.07.2002. godine raspravu za Okruglim stolom "Multietničko ogledalo Crne Gore II" na temu:

Manjinski narodi u novim ustavno-pravnim okvirima

Od preko 70 pozvanih predstavnika partija i nevladinih organizacija sa nacionalnim predznakom Bošnjaka/Muslimana, kao i nacionalnih partija i drugih organizacija Albanaca i Hrvata Crne Gore, te svih članova delegacije Skupštine RCG u Komisiji za izradu Ustavne povelje nove državne zajednice Srbije i Crne Gore, kao i nezavisnih javnih i naučnih ličnosti, pozivu se odazvalo preko 50, a učešće u raspravi uzelo je 30 diskutanata. U raspravi je, između ostalog:

1. Izražen gotovo jednodušni protest i zabrinutost zbog toga što su, Sporazumom od 14. marta 2002. godine u Beogradu, poslovi "zaštite ljudskih i manjinskih prava" povjereni pretpostavljenoj novoj zajednici Srbije i Crne Gore, te da bi trebalo učiniti sve da se konkretna razrada i primjena mehanizama zaštite specifičnih manjinskih prava uredi ustavima država - članica. Ovo zbog toga što ova prava ne može uspješno štititi nikakvo resorno ministarstvo, budući da je to samo organ uprave. Napomena: Samo jedan diskutant je izrazio otvorenu rezervu u odnosu na ovakav stav.

2. Jednodušan je, takode, protest i zabrinutost što u radu ustavne komisije za izradu ustavne povelje pretpostavljene državne zajednice Srbije i Crne Gore, nema predstavnika Bošnjaka/Muslimana, uprkos njihovoj visokoj procentualnoj zastupljenosti u ukupnom stanovništvu Crne Gore.

3. Imajući u vidu činjenicu da, izuzev konstatacije da je, među ukupno pet resora, koji ostaju u nadležnost zajednice Srbije i Crne Gore, odnosno njenog ministarskog savjeta, i resor "zaštite ljudskih i manjinskih prava", nijesu uopšte precizirani poslovi koje bi ovo ministarstvo obavljalo, kao ni instrumenti kojima bi se "štitila" ljudska i manjinska prava", učesnici skupa zahtijevaju da se poslovi, jasno preciziraju, kako se ne bi ostavljao prostor za naknadna različita tumačenja.

Preporuka učesnika Okruglog stola je da se ustavnom poveljom načelno definišu osnovi principa i okvir manjinskih kolektivnih prava a da se nadležnost i konkretna razrada mehanizma njihove zaštite definiše ustavima država članica

4. Cijeneći da je otvorenost granica za najširu moguću saradnju sa svim susjedima sudbinski interes i Crne Gore i Srbije, u raspravi je iskazan i interes da se u ustavnoj povelji zajednice, u sklopu opredjeljenja za zaštitu manjinskih prava (u skladu sa odredbama Okvirne konvencije Savjeta Evrope o pravima nacionalnih manjina) ničim ne dovodeći u pitanje graničnu liniju između Crne Gore i Srbije, države članice obavežu da će postićati razvoj ovog pograničnog područja, otvaranjem bescarinske zone i druge razmjene upravo na ovom području.

5. U aktima ustavnog karaktera država - članica kao i njihovih asocijacija, neophodno je, na eksplicitan način, konstatovati da je riječ o građanskim državama u kojima suverenitet pripada svim građanima - što bi isključivalo i bilo kakvo pozivanje na istorijska i druga slična prava jednog naroda. Eventualno pozivanje na istorijska prava, osnovano se mogu odnositi na prava konkretne države koju tvore i koju su tvorili svi građani i svi njeni narodi, najmanje bar jedan puni vijek. Kako već sama konstatacija građanske države ne bi provocirala utisak da se radi o državi, odnosno zajednici apstraktnih individua, a i suštinski je važno u aktima ustavnog karaktera, taksativno "uz većinski, nabrojati bar sve autohtone manjinske narode (manjinske zajednice). Jedan broj diskutanata zastupao je tezu o potrebi priznavanja konstitutivnosti autohtonih manjinskih naroda.

6. Naprosto se podrazumijeva terminološko usklađivanje naziva manjinskih naroda sa tradicionalnom ili, bar, preovladujućom međunarodnom praksom, koja sve narode prepoznaje i kao nacionalne zajednice koje mogu biti većinske ili manjinske, kao i autohtone ili neautohtone. To, u svakom slučaju, znači, napuštanje umnogome uvredljivog termina iz Ustava RCG

"nacionalne i etničke grupe".

7. Uslov svih uslova za adekvatnu zaštitu manjinskih naroda, ocjena je učesnika skupa, jeste - adekvatna subjektivizacija manjinskih naroda. Diskutanti koji su govorili o ovom pitanju rješenje prepoznaju u definisanju same nacionalne zajednice manjinskog naroda, koji to želi, u subjekat legitimnog zastupanja interesa manjinskog naroda. Nacionalno vijeće, koje bi se biralo na neposredni način, po posebnom biračkom spisku, bilo bi organizacioni reprezent nacionalne zajednice u komunikaciji sa institucijama države, domaćom i međunarodnom javnošću. Nadležnosti nacionalne zajednice kretale bi se do nivoa tzv personalne autonomije, a funkcionisala bi kao poseban oblik samouprave. Nacionalnu zajednicu bi konstituisali punoljetni pripadnici manjinskog naroda, koji dobrovoljno i lično izraze spremnost da hoće da budu članovi zajednice, bez obzira koju političku opciju preferiraju. Predstavnici manjinskih nacionalnih zajednica u Parlamentu bi imali isti status kao i svi ostali poslanici, odnosno odbornici.

8. Učesnici skupa se zalažu da se u cilju zaštite prava i sloboda manjinskih nacionalnih zajednica, na nivou država članica uspostavi institut pravobranioca (Ombudsmana).

9. Učesnici skupa, takođe, cijene uputnim postojanje posebnog fonda iz kojih bi se finansirao rad organa i institucija manjinskih nacionalnih zajednica, uključujući i projekte iz oblasti zaštite manjinskih prava i očuvanja nacionalnog identiteta manjinskih naroda. Učesnici skupa smatraju da bi, u cilju stvaranja uslova za punu nezavisnost instituta pravobranioca u vršenju svojih funkcija, neophodno bilo predvidjeti da se i ovaj institut finansira iz posebnog fonda iz kojeg se finansira i aktivnost organa nacionalnih zajednica kao projekti zaštite njihovog identiteta.

Navodimo samo neke učesnike u raspravi:

1. Rifat Rastoder , uvodničar , potpredsjednik Skupstine RCG
2. Ferhat Dinosa
3. dr Sefer Medjedović
4. Prof. dr Milan Popović
5. Prof. dr Šerbo Rastoder
6. Hamdija Sarkinović
7. akademik Mijat Suković
8. Rifat Alihodžić
9. Azra Jasavić
10. Neda Sindik
11. Abaz Beli Dzafić
12. Safet Hadrovic Vrbički
13. Ramo Bralić
14. Harun Hadžić
15. Alija Matović
16. Vlado Marvucić
17. dr Asim Dizdarević
18. Slobodan Franović
19. Jusuf Kalamperović
20. Rasim Šahman
21. Esad Kočan
22. Mahmed Bardhi
23. Adem Fetić
24. Mirsad Rastoder
25. Sahret Hajdarpašić i drugi